

חולין דף ז'

הגמרא ממשיכה לדון בנושא 'אין הקב"ה מביא תקלה על ידי הצדיקים'. העיד רבי יהושע בן זרוז, בן חמיו של רבי מאיר לפני רבי, על רבי מאיר שאכל עלה של ירק בבית שאן ולא עישר. והתיר רבי לאכול ירק ופירות האילן של בית שאן בלא לעשר, כיון שסמך על עדות זו שאנה מארץ ישראל. חברו עליו אחיו ובית אביו ואמרו לו: מקום שאבותיך ואבות אבותיך נהגו בו איסור אתה תנהוג בו היתר? דרש להם, נאמר לגבי חזקיהו מלך יהודה: "וְכַתְּבַת נְחֻשׁ הַנְּחֻשֶׁת אֲשֶׁר עָשָׂה מֹשֶׁה כִּי עַד הַיָּמִים הַהֵמָּה הָיוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מְקַטְרִים לוֹ וַיִּקְרָא לוֹ נְחֻשָׁתוֹ", אפשר בא אסא ולא ביערו, בא יהושפט ולא ביערו? והלא כל עבודה זרה שבעולם אסא ויהושפט ביערום? אלא מקום הניחו לו אבותיו להתגדל בו, שימצאו מה לתקן ולגדל שמים. אף אני מקום הניחו לי אבותי להתגדר בו מכאן למדנו, לתלמיד חכם שאמר דבר הלכה שאין מזיחין אותו לחזור משמועתו לומר שיחזור בו. ויש אומרים שגורסים 'אין מזיחין אותו' לשכח דבריו, ויש אומרים ש'אין מזיחין אותו' לומר שלא למד מתוך שהיה בו גאווה, או שיסתלק מדבריו. הסובר שגורסים 'מזיחין' זה כלשון הכתוב "ולא יזח החשן", והגורס 'אין מזיחין' זה כלשון הכתוב "כי לא יזנח לעולם ה'" והסובר שגורסים 'מזיחין' זה כלשון ששינינו בברייתא, משרבו זוחי הלב שהם בעלי גאווה שסמכו על ליבם בלא שדקדקו מפי רבם, רבו מחלוקות בישראל.

הקשה יהודה בנו של רבי שמעון בן פזי, האם יש מי שסובר שבית שאן אינה מארץ ישראל, והרי כתוב "ולא הוריש מנשה את בית שאן ואת בנותיה ואת תענך ואת בנותיה" שהניחום למס עובד, ויושבים ביניהם? עונה הגמרא, שיהודה בריה דרבי שמעון בן פזי שכח את מה שאמר רבי שמעון בן אליקים משום רבי אלעזר בן פדת, שאמר משום רבי אלעזר בן שמוע, הרבה כרכים כבשום עולי מצרים וקדשום בקדושת הארץ,

ולא כבשום עולי בבל לקדשם בשניה⁵⁴. וסבר קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא. ולכך לא כבשום, שסברו: שיהושע לשעתה קדשה, ולא לעתיד לבא. ולא כבשום בשנית, שלא רצו להחזיר קדושתה כדי שתחשב כחוצה לארץ, ויהא מותר לחרוש ולזרוע שם בשביעית ויסמכו עניים ליטול משם לקט שכחה ופאה ומעשר עני. ובית שאן היא אחת מאלו הכרכים, ולכן לא עישר.

אמר רבי ירמיה לרבי זירא, מה הוקשה כיצד אכל רבי מאיר בבית שאן בלא לעשר, והרי הוא אכל עלה בלבד ונחשב לאכילת עראי? אמר לו, כיון שנאגד אסור לאכול עראי, ששנינו במשנה במעשרות, ירק שהדרך לאוגדו הוקבע למעשר ונאסר באכילת עראי, משיאגד. שואלת הגמרא, ואולי רבי מאיר שכח ולא עשרו, ומנין למדים שסובר בית שאן אינה חייבת במעשר? עונה הגמרא, ומה בהמתם של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן, צדיקים עצמן לא כל שכן?! שואלת הגמרא, ואלי הטעם שרבי מאיר לא עישר כיון שעישר על העלים מירק תלוש בביתו, ואמר 'הרי הוא מעשר על אגודה זו'? עונה הגמרא, שלא נחשדו חברים לתרום ממה שאינו סמוך לדבר שרוצה לעשר, שמא אותו שהוא סומך עליו אינו בעין, שנאבד או נרקב, ונמצא שאין אומר כלום ואוכל טבלים. שואלת הגמרא, ואולי קרא מעשר מצד אחר של הירק על החלק השני ואכל רק מהצד שהפריש עליו? אמר לו, הרי אדם גדול כרבי יהושע העיד על רבי מאיר, ודקדק שלא עישר כיון שסבר שאינה מארץ ישראל.

ומבררת הגמרא, היכן מצינו שהאין הקב"ה מביא תקלה על 'בהמתן של צדיקים'? שהיה מעשה ברבי פנחס בן יאיר שהלך לפדיון שבויים. הגיע לנהר 'גינאי'. אמר לו: 'גינאי! חלוק לי מימך ואעבור בך! אמר לו, אתה הולך לעשות רצון קונך ואני הולך לעשות רצון קוני⁵⁵, אתה ספק עושה ספק אין אתה עושה שמא לא יתנו לך בפדיון, אני ודאי עושה? אמר לו: אם אין אתה חולק מימך, גוזרני עליך שלא יעברו בך מים לעולם!', והנהר נחלק.

54 והכרכים שכן קידשו לא בטלה מהם הקדושה בחורבן שני, כדא' ביבמות (פב): 'הביאך ה' אלהיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה' ירושה ראשונה ושניה יש להם: שבטלה ירושה ראשונה ונקראת שניה 'ירושה', אבל ירושה שלישית אין להם, שהשניה לא פסקה. ולכן בימי רבי נהגו איסור בארץ. רש"י.
55 'כל הנחלים הולכים אל הים' (קהלת א' ז') בגזירת המלך. רש"י.

בא אדם נוסף שליקט חיטים לפסח. אמר רבי פנחס בן יאיר לנהר: חלוק גם לו את המים, שהרי הוא עוסק במצוות שימור המצות⁵⁶! ונחלק גם לו. היה עמם סוחר ערבי שנתחבר עמם בדרך, אמר לנהר: 'חלוק גם לו כדי שלא יאמרו כך עושים לבני לוייה שמניחין והולך?'! ונחלק גם לו.

אמר רב יוסף, כמה גדול רבי פנחס בן יאיר ממשה וששים רבוא, ששם נחלק להם פעם אחת, וכאן שלש פעמים! שואלת הגמרא, ואולי גם כאן נחלק פעם אחת ובקש עליהם שימתין להם הנהר כדי שלא יחזרו המים וישטפו השנים? אלא גדול כמשה וששים רבוא שנחלק להן ים סוף.

הודמן לפונדק אחד, נתנו שעורים לחמורו ולא אכל. ניפו⁵⁷ לנקותם ולא אכל. ניקום בידיים מן האבנים והפסולת, ולא אכל! אמר להם, שמא לא עשרתם? עישרו ואכל. אמר להם, ענייה זו הולכת לעשות רצון קונה ואתם מאכילין אותה טבלים? שואלת הגמרא, והרי אינה חייבת במעשר. שכן שנינו במשנה בדמאי, הלוקח מעם הארץ פירות מן השוק לזרע ולבהמה, וקמח לעיבוד עורות, ושמן לנר, ושמן לסוך בו את הכלים, פטור מהדמאי, שלא החמירו חכמים על הדמאי כל כך? עונה הגמרא, הרי אמר על כך רבי יוחנן, מה שהתירו זה רק כשלקחן מתחלה לבהמה, אבל לקחם מתחלה לאדם ונמלך עליהם לבהמה חייב לעשר. וכן שנינו בברייתא, הלוקח פירות מן השוק לאכילה ונמלך עליהן לבהמה, לא יתן לא לפני בהמתו ולא לפני בהמת חברו אלא אם כן עישר. ולכן חמורו של רבי פנחס בן יאיר לא אכל כיון שנלקחו מתחילה לאדם.

שמע רבי שרבי פינחס הגיע ויצא לקבל פניו, אמר לו האם רצונך לסעוד אצלי? אמר לו: הן! צהבו פניו של רבי ושמת, מפני שרבי פינחס לא היה רגיל ליהנות משל אחרים. אמר לו רבי פינחס: כמדומה אתה שמודר הנאה מישראל אני? ישראל קדושים הן וראויין ליהנות מהם! יש רוצה להנות אחרים משלו ואין לו יכולת בידו, וממנו איני רוצה ליהנות שלא אכביד עליו. ויש שיש לו ואינו רוצה להנות אחרים, שלמדים מהכתוב שאין להנות ממנו אף שמזמין. ואתה רוצה ויש לך, אולם כעת אין לי

56 שנאמר 'שמרתם את המצות' מתחלת טחינה והרקדה צריכים שימור לשם מצה. רש"י.
57 עמוד ב'.

פנאי לסעוד כיון שאני הולך לדבר מצוה, כשאשוב אבוא אלך.

בעודו הולך ראה שבבית רבי יש פרדות לבנות שאין מחלימים ממכתן. אמר: 'מלאך המות בביתו של זה, ואני אסעוד אצלו?' שמע רבי שכך אמר, ויצא אליו ואמר לו: אמכור אותם! אמר לו: הרי נאמר "ולפני עור לא תתן מכשול" שגם למי שתמכור יש איסור להחזיקם!⁵⁸ אמר לו שיפקיר אותם. אמר לו, הרי בכך הרבת את נזקם בכך שלא יהיו נשמרות! אמר לו: אעקור פרסותיהן שלא יוכלו לבעוט!⁵⁹ אמר לו: יש בזה משום 'צער בעלי חיים'. אמר לו רבי שיהרוג אותם! אמר לו רבי פנחם, שיש בזה משום "בל תשחית". כשראה זאת רבי, הרבה להפציר בו, אולם גבה ביניהם הר והבדילם.

בכה רבי ואמר: 'מה בחייהם של צדיקים הקדוש ברוך הוא מסייע שלא להעביר דעתם⁶⁰, במיתתן על אחת כמה וכמה'. שכן אמר רבי חמא בר חנינא, גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהן, שנאמר: "וַיְהִי הֵם קְבָרִים אִישׁ וְהָיָה רָאוּ אֶת הַגְּדוּד וַיִּשְׁלִיכוּ אֶת הָאִישׁ בְּקֶבֶר אֱלִישָׁע וַיִּלְךְ וַיִּגַע הָאִישׁ בְּעַצְמוֹת אֱלִישָׁע וַיְחִי וַיָּקָם עַל רַגְלָיו" שאותו אדם היה רשע, ולא ניתן להיקבר אצל צדיקים. כשנגע בעצמות אלישע קם לתחייה מיד, ואילו בחייו כשרצה להחיות בן השונמית הוצרך לשום פיו על פיו ועיניו על עיניו ולבקש רחמים.

אמר רב פפא לאביי, ואולי היה כך המעשה כיון שאמר אליהו שאלישע יהיה פי שנים ממנו ויחייה שניים, ולכן אותו אדם קם לתחייה כדי שיתקיימו דברי אליהו? אמר לו, אם נעשה כדי לקיים את דברי אליהו, מדוע שנינו בברייתא שרק עמד על רגליו אבל לביתו לא הלך, והיה לו לחיות לגמרי כמו בן השונמית? אלא אומרת הגמרא, שבאמת מכאן שגדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם. אלא שואלת הגמרא, כיצד התקיימו דברי אליהו ומי היה המת השני שהחייה אלישע? עונה הגמרא, שזה כפי שאמר רבי יוחנן, שריפא צרעת נעמן שהיא שקולה כמת, שנאמר במרים: "אֵל נָא תְהִי כִּמְתִי".

58 והא ליכא למימר דמזבן להו לעובדי כוכבים, דתנן 'אין מוכרין להם בהמה גסה' (ע"ז יד.). רש"י.

59 ואין בזה 'בל תשחית' כיון שיהו ראויים לדישה. רש"י.

60 שגרים הדבר שנכנס בפתח הפרדות שיפרוש ולא יעבור על הנהגתו שלא לסעוד מאחריים. רש"י.

אמר רבי יהושע בן לוי, למה הכתוב קרא שמם של הפרדות "ימים"? שאימתם מוטלת על הבריות. שכך אמר רבי חנינא⁶¹, מימי לא שאלני אדם על מכת פרדה לבנה וחיה. שטאלת הגמרא, והרי רואים שכן חיים ממכת פרדה לבנה? עונה הגמרא, אין הכוונה שהאדם מת אלא שאין המכה מתרפאת. שואלת הגמרא, והרי רואים שהמכה כן נרפאית? עונה הגמרא, מדובר על פרדות שלבנות בראשי רגליהם.

ומביאה הגמרא דרשה נוספת בשם רבי חנינא, נאמר: "אין עוד מלבדו" מכאן שאפילו כשפים אינם יכולים להזיק לאדם אלא אם נגזירה מלפניו.

ומביאה הגמרא מעשה שאשה אחת טרחה לקחת עפר שדרך עליו רבי חנינא ולעשות לו כשפים להמיתו. אמר לה, קחי! כיון שלא יועיל לך הדבר שנאמר: "אין עוד מלבדו". שואלת הגמרא והרי אמר רבי יוחנן, למה נקרא שמם 'כשפים'? שמכחישים פמליא של מעלה, שאף אם לא גזרו על אדם זה למות, הוא מת על ידי כשפים? עונה הגמרא, ששונה הדבר עם רבי חנינא.

ואמר רבי חנינא, אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזים עליו מלמעלה, שנאמר: "מַצְעֵדֵי גֵבַר כּוֹנְנֵוּ וְדַרְכּוֹ יִחְפָּץ" "וְאָדָם מֵה יָבִין דַּרְכּוֹ".

אמר רבי אלעזר, דם שאדם נפצע מכפר כדם עולה. אמר רבא, מדובר שנפצע באגודל ימין מפני שהוא נפצע בכח ומצטער הרבה. ובמקרה שנפצע בשנית לפני שהפצע הראשון מתרפא, וכשהולך לדבר מצוה. אמרו עליו על רבי פנחס בן יאיר, מימיו לא בצע על פרוסה שאינה שלו, שלא רצה לאכול כזית משל אחרים. ומיום שעמד על דעתו, לא נהנה מסעודת אביו.

61 רבי חנינא רופא היה ומהכא מייתי לה במסכת יומא, ב'הוציאו לו' רש"י.

